

SKRIFTLIGT SPÖRSMÅL 5/2014 rd

Säkerheten för medborgarna bosatta i svårtillgängliga områden

Till riksdagens talman

En problemsituation som uppstått när Finlands räddningsväsen centraliserats är att utsatta områden, som är svårtillgängliga eller avståndsmässigt sett långt borta från räddningsväsendets placering, är mer hotade vid olyckor eller bränder än mer centralt belägna orter. Ett konkret exempel på detta är öarna i vår skärgård som endast nås med färja. Under senare tid har det också i olika delar av vårt land riktats kritik från den frivilliga brandkårens sida mot räddningsväsendet, när inte den frivilliga brandkåren blivit kallad till platser där olyckor eller eldsvådor skett och där den frivilliga brandkåren kunde ha varit snabbare på plats än räddningsväsendet. Om den frivilliga brandkåren larmats skulle alltså konsekvenserna av olyckan eller eldsvådan eventuellt därför varit mindre. I räddningslagens (379/2011) 52 § står det dessutom att räddningsväsendets myndigheter skall i mån av möjlighet främja verksamhetsförutsättningarna för frivilliga organisationer som anlitas i räddningsväsendets uppgifter. Intresset för detta verkar dock vara lågt, om man frågar de frivilliga brandkåren. Nu planeras dessutom att räddningsområdena i vårt land skall skäras ner från 22 till 11 områden, varför frågan om hur man bevarar medborgarnas säkerhet i svårtillgängliga områden blir än viktigare.

Det att ortens frivilliga brandkår upprepade gånger inte kontaktats från räddningsväsendets sida har i vissa fall till och med lett till att man planerat att lägga ner, eller lägger ner, den frivilliga brandkårsverksamheten, eftersom denna

ändå inte fyller någon funktion. Räddningslagens (379/2011) 28 § säger att räddningsväsendet skall ha en servicenivå som motsvarar de lokala behoven och olycksriskerna. När servicenivån bestäms skall också verksamheten under undantagsförhållanden beaktas, enligt lag. Hur garanterar man säkerheten för medborgare bosatta i mer svårtillgängliga områden, där det till exempel finns en färja, om färjan inte kan köra på grund av hårda vindar, is eller för att färjans propellrar frusit, om det inte finns en frivillig brandkår på orten är alltså frågan.

Det faktum att man i mer svårtillgängliga områden tenderar att vara ovillig att larma den frivilliga brandkåren skapar också frågor. Räddningsväsendet betalar ofta en ersättning åt den frivilliga brandkåren, om den frivilliga brandkåren rycker ut, och frågan som naturligt uppstår är då om det är budgeten som gör att räddningsväsendet inte kontakter den frivilliga brandkåren, trots att den frivilliga brandkåren eventuellt kunde vara på platsen för olyckan eller eldsvådan snabbare än den ordinarie brandkåren. Eller ses den frivilliga brandkåren som en konkurrent till den ordinarie brandkåren och därför låter den ordinarie brandkåren bli att larma den frivilliga brandkåren. En fråga som också bör iakttas när räddningsområdena minskar är hur man garanterar service från räddningsväsendet på svenska. I en chocksituation där liv står på spel kan det inte nog betonas hur viktigt det är att få tala sitt modersmål.

KK 5/2014 vp — Lars Erik Gästgivars /r

Med hänvisning till det som anförts ovan får jag i den ordning 27 § riksdagens arbetsordning föreskriver ställa följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Hur garantera säkerheten för medborgarna i mer svårtillgängliga områden, om de frivilliga brandkårerna fortsätter att minska och

är det budgeten som begränsar när den frivilliga brandkåren kontaktas samt ses

den frivilliga brandkåren som en hotbild av den ordinarie brandkåren och räddningsväsendet väljer därför att inte kontakta den frivilliga brandkåren vid olyckor eller eldsvådor, och

hur garantera svensk service när räddningsområdena skärs ner, en fråga som redan ett flertal gånger skarpt kritiserats?

Helsingfors den 4 februari 2014

Lars Erik Gästgivars /sv

KIRJALLINEN KYSYMYS 5/2014 vp**Vaikeakulkuisilla alueilla asuvien ihmisten turvallisuus*****Eduskunnan puhemiehelle***

Suomen pelastuslaitoksen keskittämisen myötä on syntynyt ongelmatilanne, jossa vaikeakulkuiset tai kaukana pelastustoimen sijoituspaikasta sijaitsevat alueet ovat suuremmassa vaarassa onnettomuuksien ja tulipalojen suhteen kuin paikkakunnat, joiden sijainti on keskeisempi. Yhtenä konkreettisena esimerkkinä tästä ovat saaristomme saaret, joihin pääsee ainoastaan lautalla. Viime aikoina vapaapalokunnat ovatkin eri puolilla maamme arvostelleet voimakkaasti pelastustoimea, kun vapaapalokuntaa ei ole hälytetty onnettomuus- ja palopaikalle, johon vapaapalokunta olisi ehtinyt pelastuslaitosta nopeammin. Jos vapaapalokunta olisi hälytetty, onnettomuuden tai tulipalon seuraukset olisivat mahdollisesti jääneet pienemmiksi. Lisäksi pelastuslain (379/2011) 52 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaapalokuntien mukaan kiinnostus tähän vaikuttaisi kuitenkin olevan pientä. Nyt suunnitellaan lisäksi maamme pelastusalueiden vähentämistä 22 alueesta 11 alueeseen, minkä vuoksi kysymys kansalaisten turvallisuudesta huolehtimisesta vaikeakulkuisilla alueilla on yhä tärkeämpi.

Se, että pelastustoimi jättää toistuvasti paikkakunnan vapaapalokunnan hälyttämättä, on joissakin tapauksissa johtanut siihen, että vapaapalokuntatoimintaa suunnitellaan lakkautettavaksi tai se lakkautetaan, koska sillä ei kuitenkaan ole mitään merkitystä. Pelastuslain (379/2011) 28 §:ssä todetaan, että pelastustoimen palvelutason tulee

vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Lain mukaan palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Miten taataan kansalaisten turvallisuus vaikeakulkuisilla alueilla, joissa esim. käytetään lautaa, jollei lautaa voi liikennöidä kovien tuulten, jään tai lautan potkurien jäätyksen vuoksi ja jollei paikkakunnalla ole vapaapalokuntaa?

Se, että vaikeakulkuisilla alueilla ollaan haluttomia vapaapalokunnan hälyttämiseen herättää myös kysymyksiä. Pelastuslaitos maksaa usein korvauksen vapaapalokunnalle, kun se on lähtenyt hälytystehtävään. Tällöin herää luonnollisesti kysymys siitä, onko budjettivarojen kuluminen syynä siihen, että pelastustoimi ei hälytä vapaapalokuntaa, vaikka vapaapalokunta voisi olla onnettomuus- tai palopaikalla varsinaista palokuntaa nopeammin. Vai pidetäänkö vapaapalokuntaa varsinaisen palokunnan kilpailijana, minkä vuoksi varsinainen palokunta ei hälytä vapaapalokuntaa. Pelastusalueiden vähetessä on myös kiinnitettävä huomiota siihen, miten pelastustoimi takaa ruotsinkieliset palvelut. Järkyttävässä tilanteessa, jossa henki on kyseessä, ei voida kyllin korostaa oman äidinkielen puhumisen merkitystä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten taataan vaikeakulkuisilla alueilla asuvien kansalaisten turvallisuus, jos

KK 5/2014 vp — Lars Erik Gästgivars /r

vapaapalokunnat edelleen vähenevät ja rajoittavatko budjettivarat vapaapalokunnan hälyttämistä sekä

kokevatko varsinainen palokunta ja pelastustoimi vapaapalokunnan uhkaku- vaksi jättäen tämän vuoksi vapaapalo-

kunnan hälyttämättä onnettomuus- ja tulipalotilanteissa ja

miten taataan ruotsinkieliset palvelut pelastusalueita vähennettäessä, seikka jota on jo useita kertoja arvosteltu voimakkaasti?

Helsingissä 4 päivänä helmikuuta 2014

Lars Erik Gästgivars /r

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Lars Erik Gästgivarsin /r näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 5/2014 vp:

Miten taataan vaikeakulkuisilla alueilla asuvien kansalaisten turvallisuus, jos vapaapalokunnat edelleen vähenevät ja rajoittavatko budjettivarat vapaapalokunnan hälyttämistä sekä

kokevatko varsinainen palokunta ja pelastustoimi vapaapalokunnan uhkakuvaaksi jättäen tämän vuoksi vapaapalokunnan hälyttämättä onnettomuus- ja tulipalotilanteissa ja

miten taataan ruotsinkieliset palvelut pelastusalueita vähennettäessä, seikka jota on jo useita kertoja arvosteltu voimakkaasti?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kunnat vastaavat pelastuslain (379/2011) 24 §:n mukaan pelastustoimesta yhteistoiminnassa tekemänsä sopimuksen mukaisesti pelastustoimen alueilla. Pelastustoimen alueella tulee pelastuslain 25 §:n mukaan olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi käyttää pelastustoiminnassa apunaan vapaaehtoisia palokuntia sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan.

Vapaaehtoisuuteen perustuva sopimuspalokuntatoiminta ja sivutoimisen sopimushenkilöstön käyttö vakinaisen henkilökunnan ohella on välttämätöntä tehokkaan pelastustoiminnan järjestämiseksi. Erityisesti harvaan asutuilla alueilla pelastustoiminta ei taloudellisistakaan syistä ole mahdollista rakentaa pelkän päätoimisen henki-

löstön varaan. Taajaan asutuilla alueilla sopimuspalokunnat ovat tärkeä päätoimista henkilöstöä tukeva voimavara. Sopimuspalokuntien toiminnan turvaaminen on pelastustoimen hälytystehtävien hoitamisen kannalta keskeistä. Toiminnan turvaamisessa ja henkilöstön saatavuuden varmistamisessa ensisijainen velvoite on pelastuslaitoksilla ja jälkimmäisessä myös palokunnilla ja niiden keskusjärjestöillä itsellään. Sitä voidaan tukea lainsäädännöllä ja hallinnollisilla toimilla. Vapaaehtoiseen ja sivutoimiseen henkilöstöön perustuvien sopimuspalokuntien merkitys on kirjattu hallitusohjelmaan. Vapaaehtoistoiminnasta on otettu uuteen pelastuslakiin oma lukunsa, ja säännöksiä on uusittu lisäämällä lakiin säännös vapaaehtoistoiminnan edistämisestä, sopimuspalokuntien ja muiden sopimusyhteisöjen terveystarkastuksista sekä työturvallisuudesta. Näillä muutoksilla pyritään osaltaan parantamaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä. Työttömien ja lomautettujen osallistumismahdollisuuksia vapaaehtoiseen palokuntatoimintaan parannettiin 1.7.2011 voimaan tulleella työttömyysturvalain muutoksella. Myös tämän muutoksen tavoitteena on edistää vapaaehtoiseen pelastustoimintaan osallistumista. Sisäministeriön hoidossa ja valvonnassa oleva Palosuojelurahasto on vapaaehtoisen palokuntatoiminnan keskeinen rahoittaja. Sisäministeriö on kannanotoissaan kiinnittänyt rahaston erityistä huomiota vapaaehtoisen sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen.

Vapaaehtoinen palokuntatoiminta ei ole uhka kuva vakinaisille palokunnille. Suomen olosuhteissa molempia palokuntatyyppejä tarvitaan myös jatkossa.

Pelastuslain 33 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa

laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Taloudelliset seikat eivät ole olennainen peruste hälytettävien yksiköiden valinnassa. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) mukaan Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä tehtävän välittäminen viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle. Pelastuslain 23 §:n mukaan aluehallintovirasto valvoo pelastustointia sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan.

Valvonnasta vastaavat aluehallintovirastot eivät ole raportoineet eikä sisäministeriön tiedossa muutoinkaan ole, että hälytysohjeita olisi laadittu taloudellisin perustein vastoin pelastuslain määräyksiä.

Kuntien ylläpitämässä pelastustoimessa on viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutettu johdonmukainen sarja uudistuksia, jotka ovat muuttaneet toimialaa merkittävästi. Suurin muutos on ollut siirtyminen pelastustoimen rakenteissa kuntakohtaisuudesta alueelliseen järjestämisvastuuseen. Pelastustoimen sisältöä on kehitetty onnettomuuksien ennalta ehkäisyn merkitystä korostavaan suuntaan. Onnettomuusriskien arviointi ja riskeihin perustuva toimintavalmiuden

mitoitus tapahtuu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisesti. Ulkopuolisten ja riippumattomien tutkimustulosten mukaan alueellistaminen on kokonaisuutena ollut tarkoituksenmukainen ja onnistunut uudistus ja palvelutasoa on kyetty parantamaan.

Valtioneuvoston 29. marraskuuta 2013 tekemässä päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta hyväksyttiin muun ohella esitys pelastustoimen rakenneuudistukseksi. Pelastustoimen osuus säästöistä on mitoitettu siinä tarkoituksessa, ettei pelastustoimen palvelutasosta tingitä. Rakenneuudistuksen tavoitteena on 7,5 miljoonan euron säästö pelastuslaitosten hallinnosta ja tukitoimista. Rakenneuudistuksella ei muuteta vasteaikoja koskevia vaatimuksia eikä se vaikuta paloasemaverkkoon tai sopimuspalokuntien toimintaan. Uudistuksen edetessä varmistetaan että ruotsinkielisten palveluiden saatavuutta ei heikennetä. Uudistusta ja sen tavoitteiden toteuttamista seuraa sisäministeriön työryhmä, jota johtaa kansliapäällikkö Päivi Nerg.

Kunnat vastaavat rakenneuudistuksesta huolimatta edelleen pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla. Alueen pelastustoimen asiana on lain mukaan vastata pelastustoimeen tarvittavien resurssien riittävyyden arvioinnista sekä palvelutasosta. Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2014

Sisäministeri Päivi Räsänen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 5/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Lars Erik Gästgivers /sv:

Hur garantera säkerheten för medborgarna i mer svårtillgängliga områden, om de frivilliga brandkårerna fortsätter att minska och

är det budgeten som begränsar när den frivilliga brandkåren kontaktas samt ses den frivilliga brandkåren som en hotbild av den ordinarie brandkåren och räddningsväsendet väljer därför att inte kontakta den frivilliga brandkåren vid olyckor eller eldsvådor, och

hur garantera svensk service när räddningsområdena skärs ner, en fråga som redan ett flertal gånger skarpt kritiserats?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt 24 § i räddningslagen (379/2011) ansvarar kommunerna i samverkan för räddningsväsendet inom räddningsområdena i enlighet med det avtal som de ingått. Inom ett räddningsområde ska enligt 25 § i räddningslagen finnas ett räddningsverk. Det lokala räddningsväsendet kan i räddningsverksamhet anlita frivilliga brandkårer enligt överenskommelse med dem.

Det är nödvändigt att använda den avtalsbrandkårsverksamhet som grundar sig på frivillighet och avtalspersonal i bisyssla vid sidan om den ordinarie personalen för att ordna en effektiv räddningsverksamhet. Särskilt i glesbygden är det inte heller av ekonomiska orsaker möjligt att

bygga verksamheten enbart på heltidsanställd personal. Inom tätbebyggda områden är avtalsbrandkårerna en viktig resurs som stödjer den heltidsanställda personalen. Tryggandet av avtalsbrandkårens verksamhet är viktigt med tanke på skötseln av räddningsväsendets utrykningsuppdrag. När det gäller tryggandet av verksamheten och säkerställandet av tillgång till personal ligger ansvaret i första hand på räddningsverken och i andra hand även på brandkårerna själva och deras centralorganisationer. Det kan stödjas genom lagstiftning och förvaltningsåtgärder. Betydelsen av avtalsbrandkårer som grundar sig på frivillig personal som sköter uppgiften som bisyssla har skrivits in i regeringsprogrammet. I den nya räddningslagen har det tagits in ett eget kapitel om frivilligarbetet och bestämmelserna har förnyats genom att bestämmelser om främjande av frivilligarbete och om hälsoundersökningar och arbetarskydd för dem som hör till avtalsbrandkårer och andra motsvarande sammanslutningar har fogats till lagen. Genom dessa ändringar strävar man efter att förbättra avtalsbrandkårens verksamhetsbetingelser. Arbetslösa och permitterades möjligheter att delta i frivillig brandkårsverksamhet förbättrades genom en ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa som trädde i kraft den 1 juli 2011. Syftet med även den här ändringen är att främja deltagande i frivillig räddningsverksamhet. Brandskyddsfonden, som förvaltas av inrikesministeriet och står under dess tillsyn, är en viktig finansiär för den frivilliga brandkårsverksamheten. Inrikesministeriet har i sina ställningstaganden fäst fondens särskilda uppmärksamhet vid tryggandet av fortsatt verksamhet för avtalsbrandkårerna.

Frivillig brandkårsverksamhet är inte en hotbild med tanke på de ordinarie brandkårerna.

Förhållandena i Finland medför att det även framöver finns ett behov av de båda brandkårstyperna.

Enligt 33 § i räddningslagen ska räddningsverket i samarbete med Nödcentralverket göra upp anvisningar om tillkallande av resurser som behövs för räddningsverksamheten. Larmanvisningen ska avfattas så att nödcentralen kan larma de närmaste ändamålsenliga enheterna oberoende av vilket område de är från. De ekonomiska faktorerna utgör inte någon väsentlig grund vid valet av de enheter som ska larmas. Till Nödcentralverket uppgifter hör enligt lagen om nödcentralverksamhet (692/2010) mottagande och bedömning av nödmeddelanden och förmedling av meddelanden och uppdrag i enlighet med myndighetsanvisningar till berörda myndighet eller till den som enligt avtal sköter myndighetens uppgifter. Enligt 23 § i räddningslagen ska regionförvaltningsverket övervaka räddningsväsendets samt tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Regionförvaltningsverken, som ansvarar för övervakningen, har inte rapporterat om och inrikesministeriet har inte heller på annat sätt fått kännedom om larmanvisningar som i strid med bestämmelserna i räddningslagen har gjorts upp på ekonomiska grunder.

Inom räddningsväsendet med kommunerna som huvudmän har man under de tio senaste åren genomfört en konsekvent serie reformer som har förändrat verksamhetsområdet i betydande grad. Den största förändringen har varit att räddningsväsendets struktur har övergått från att vara kommunvis inriktat till att omfattas av ett regionalt ansvar för anordnandet. Innehållet i räddningsväsendet har utvecklats i en riktning som betonar

vikten av att förebygga olyckor. Bedömningen av riskerna för olyckor och den riskbaserade dimensioneringen av aktionsberedskapen följer anvisningen om planering av aktionsberedskapen inom räddningsväsendet. Enligt externa och oberoende forskningsresultat har regionaliseringen på det hela taget varit en ändamålsenlig och framgångsrik reform och har man lyckats förbättra servicenivån.

I statsrådets beslut av den 29 november 2013 om genomförande av det strukturpolitiska programmet godkändes bland annat ett förslag till omorganisering av räddningsväsendet. Räddningsväsendets andel av besparingarna har dimensionerats med sikte på att det inte ges avkall på nivån på servicen inom räddningsväsendet. Som mål för strukturreformen har satts att inom förvaltningen av och stödfunktionerna vid räddningsverken spara 7,5 miljoner euro. Strukturreformen leder inte till att de villkor som gäller svarstiderna ändras. Den påverkar inte brandstationsnätverket och inte heller avtalsbrandkårernas verksamhet. Under det att reformen avancerar säkerställer man att tillgången till svenskspråkiga tjänster inte försämras. Reformen och hur dess mål nås följs av en arbetsgrupp vid inrikesministeriet som leds av kanslichef Päivi Nerg.

Oberoende av strukturreformen ansvarar kommunerna genom samarbete för räddningsväsendet inom räddningsområdena. Det lokala räddningsväsendet ska enligt lag ansvara dels för bedömningen av att de resurser som behövs för räddningsväsendet är tillräckliga, dels för servicenivån. Regionförvaltningsverket ska utöva tillsyn över att det lokala räddningsväsendet håller en tillräcklig servicenivå.

Helsingfors den 5 mars 2014

Inrikesminister Päivi Räsänen